

1. Čp. 76 Pellyho domov
2. Čp. 75 Bydliště manželky Františky
3. Čp. 28 Rodný dům Viléma
4. Čp. 151 Kolárovo divadlo
5. Hrobka Pellyho rodiny
6. Čp. 3 Podklášterní mlýn otce Josefa
7. Čp. 103 Dějiště prvních Pellyho pokusů
8. Artéský vrt Julinka
9. Čp. 268 Výrobní likérů
10. Čp. 54 Pellyho statek, Pellyho park a továrna
11. Čp. 291 Pellyho vila pro ředitele továrny
12. Čp. 191 Pellyho statek a kruhová cihelna

Zdroje:

PICHL, Miroslav. Police nad Metují v datech: stručný přehled událostí let 993-2003. Police nad Metují: Město Police nad Metují, 2004. ISBN 80-239-4196-8
 PICHL, Miroslav. Sochařské památky Police nad Metují. Osobnosti Police nad Metují. Police nad Metují: Město Police nad Metují, 2009. ISBN 978-80-254-5228-8
 PICHL, Miroslav. Police nad Metují: dějiny města a regionu v běhu let. Police nad Metují: Město Police nad Metují, 2015. ISBN 978-80-906314-0-3

Obrazová dokumentace:

archiv Miroslava Pichla, archiv Pellyho domů - Poděkování patří všem, kteří na základě výzvy zapůjčili materiály týkající se Viléma Pellyho staršího.

Grafické zpracování a design:

Michal Dvořák; dtp.pika.cz; © 2019

Informační centrum

Masarykovo náměstí 75
 549 54 Police nad Metují
 Tel. 491 421 501, infocentrum@policko.cz

<https://www.pellyhodomy.cz/cs/vilem-pelly>

KRÁLOVÉHRADECKÝ KRAJ
Realizováno za finanční podpory Královéhradeckého kraje.

Pellyho domy
 www.pellyhodomy.cz

V roce 2019 vydaly Pellyho domy – Centrum kultury, vzdělávání a sportu, organizační složka města Police nad Metují.
 Masarykovo náměstí 75, 549 54 Police nad Metují
 Tel. 491 421 501, infocentrum@policko.cz

www.policko.cz

cihelnu, kde se vyráběly cihly pro stavbu textilky. Od počátku roku 1897 se v textilní továrně začalo pracovat. V následujících letech Vilém továrnu neustále rozšiřoval. Přistavěl k ní tkalcovnu, barevnu, šlichtovnu. Za továrnou vznikly tzv. Pellovy domky, které sloužily jako ubytování pro zaměstnance (poslední domky byly zbořeny r. 2002). Statek vyhořel r. 1964, definitivně zbořen byl o dva roky později. Pellyho textilní továrna do dnešního dne stojí a slouží svému účelu, sídlí zde Veba, textilní závody, a. s.

11. Pellyho vila – vila pro ředitele továrny (ul. 17. listopadu čp. 291)

Na místě, kde stávala sokolovna a hasičská vysoká budka, nechal Vilém Pelly roku 1898 (na pozemku zakoupeném od obce) postavit krásný dům s věžičkou. Jednalo se o vilu, která sloužila řediteli textilní továrny. Od znárodnění Pellyho továrny v roce 1945 budova postupně chátrala, až do dezolátního stavu. V 80. letech byla přestavěna na zdravotnické středisko, které zde stojí a funguje dodnes.

12. Pellyho cihelna a statek čp. 191 (ul. 17. listopadu 379/387)

Od Františka Pfeifera koupil v roce 1901 Pelly zemědělský statek čp. 191, na konci města po levé straně k Bezděkovu nad Metují. Na statku choval dobytek a na pozemcích u statku nechal vystavět kruhovou cihelnu. Od července zde již začala výroba cihel. O dva měsíce později, v září 1901 se vinou nepříznivého počasí zřítíl ještě nedostavěný 30 m vysoký komín cihelny. Materiál ze zříceného komína dva muže usmrtil a dva těžce zranil. Přestože zde nebyl úmysl, probíhal velice dlouho soud s Vilémem Pellym. Pro zanedbání povinného dozoru byl odsouzen na tři měsíce vězení. Nakonec byl trest změněn na pokutu 6000 korun, když se za Viléma Pellyho postavila městská rada. Vilém byl velice zasažen touto událostí a postaral se o všechny raněné i pozůstalé ženy a děti. Pellyho cihelna byla zdemolována v 70. letech, statek čp. 191 byl zbourán roku 1974, kdy byl již v dezolátním stavu. Na místě statku dnes stojí domy čp. 379/387.

Více o Vilému Pellym starším

Vilém Pelly st. se narodil 20. prosince 1849 v Polici nad Metují otci Josefu Jáchymovi Belymu a Vilemíně Belyové. Jejich příjmení později bylo upraveno na Pelly, neboť ho okolí neustále pletlo. Vilém měl ještě dalších devět sourozenců, ale pouze tři z nich (bratři) se dožili dospělého věku. Když byl Vilém malý, jeho rodina nějaký čas pobývala v Maršově ve mlýně a velmi krátce v Roztokách u Jaroměře, později se však rodina vrátila do Police nad Metují, kde již Vilém zůstal celý svůj život.

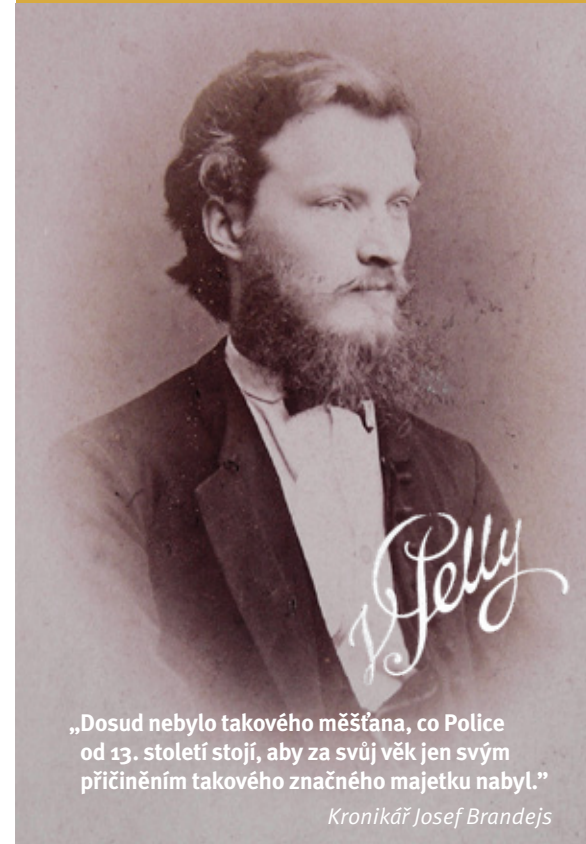
Vyučil se kupeckým příručím v Novém Městě nad Metují u kupce Josefa Smoly, kde si během studia přivydělával výrobou různých kořalek a líkérů. Výrobu těchto líkérů si velmi dobře osvojil a své umění velmi záhy uplatnil, když začal po návratu do Police nad Metují sám podnikat, kvůli svému nízkému věku zpočátku na jméno svého otce. Roku 1875 se Vilém oženil. Vzal si za manželku Františku Bernhardovou, dceru hostinského z hostince „U Zeleného stromu“, a společně žili v domě čp. 76, který Vilémovi přenechal jeho otec. Výroba líkérů se neustále rozrůstala a Pelly potřeboval nové prostory, zakoupil tedy domek čp. 268, který se nacházel pod jeho domem. Zde vybudoval továrnu na líkéry, kterou s budovou svého domu spojil. Sklady s lihovinami měl na 14 místech v okolí! Jeho líkery se těšily velké oblibě a obdržel za ně několik zlatých medailí – v Londýně, Bruselu, Praze...

Jelikož na výrobě líkérů značně zbohatl, mohl si dovolit investovat a rozšířil své podnikání o další oblasti, jak popisuje tento materiál.

Vilém se však ani zdaleka nerealizoval pouze ve vlastním podnikání, ale významně zasáhl i do života města. Po tři volební období byl v čele obecní samosprávy, dnes bychom řekli starostou města. Aktivně působil v místních spolcích jako byl Sokol, městský sbor dobrovolných hasičů či divadelní spolek Kolár. Časté byly i jeho sponzorské dary – na městskou zeď, pro chudé, na dobročinné účely... Mezi nejznámější jeho ušlechtilé skutky řadíme dva: artéský vrt Julinka, na jehož provedení uvolnil své finance a Kolárovo divadlo, na jehož stavbu věnoval 100 tisíc cihel z Pellyho cihelny.

Po stopách Viléma Pellyho „šlechtice ducha i práce“

„Dosud nebylo takového měšťana, co Police od 13. století stojí, aby za svůj věk jen svým přičiněním takového značného majetku nabyt.“

Kronikář Josef Brandejs

Pellyho domy
 Police nad Metují
 www.pellyhodomy.cz

Jednou z historicky největších osobností Police nad Metují byl bezesporu Vilém Pelly starší – podnikatel, starosta města, starosta a zakladatel sboru dobrovolných hasičů, přispívající člen divadelního spolku Kolár, čestný občan a štedrý mecenáš. Ve své době byl také považován za jednoho z nejbohatších občanů města, jeho majetek byl r. 1922 odhadován na 64 milionů korun.

Vilém Pelly starší se výrazně zapsal do dějin Police nad Metují a ve značné míře i do vzhledu města. Vydejte se s námi po jeho stopách a objevte místa spjatá s jeho životem.

1. Domov Viléma Pellyho čp. 76 (Masarykovo náměstí)

Dům na náměstí zakoupil Vilémův otec Josef r. 1868. Část zahrady za tímto domem, chlév a stodolu prodal Josef Antonínu Švorčíkovi, který zde vystavěl příbytek čp. 268. Švorčík zde poté provozoval sedlářské řemeslo. Dům čp. 76 o dva roky později (1870) předal Josef svému synovi Vilémovi, který zde začal s podnikáním v oblasti lihovin. V přízemí se nacházel obchod s lihovinami, zbytek budovy byl soukromým sídlem. V počátcích, před výstavbou čp. 268, v domě též probíhala výroba lihovin.

2. Bydliště manželky Františky čp. 75 (Masarykovo náměstí)

V domě čp. 75 bydlela Vilémova manželka Františka Bernhardová před svatbou (v roce 1875). Její otec Kristián Bernhard měl dům od r. 1866 v nájmu a provozoval zde hostinec „U Zeleného stromu“. Po různých peripetích, kdy místo střídalo majitele i účel (nějaký čas byl dům i radnicí), hostinec definitivně zanikl r. 1922, kdy budovu od města zakoupil Vilém Pelly za 60000 korun. Vyšší nabídku sice dala městu spořitelna, ale město se takticky rozhodlo pro Pellyho. Vilém Pelly se koupí zavázal, že do osmi let zbojí část svého domu čp. 76, čímž se rozšíří dosud úzká silnice vedoucí k Bezděkovu.

Roku 1928, v úctyhodném věku devětasedmdesáti let, se Pelly pustil do rekonstrukce původní likérky (čp. 268), kterou nechal nově propojit se sousedními domy čp. 75 a 76. Plány přestavby vypracoval známý architekt Alois Dryák, autor mnoha významných pražských budov a podstavce sochy sv. Václava. Práce na přestavbě probíhaly do roku 1931. Výsledný komplex, zvaný Pellyho domy, se stal dominantou náměstí a začal plnit i reprezentativní funkci.

3. Rodný dům Viléma Pellyho st., čp. 28 (Tomkova ulice)

Dne 20. prosince r. 1849 se v domě čp. 28 narodil Vilém Pelly st., syn Josefa Bellyho a Vilemíny, roz. Vítové. Dům patřil původně Franzi Bellimu, dědečkovi Viléma, který budovu vlastnil od r. 1837 a provozoval zde krupařství a hostinec „U Bílého medvěda“. Josef Belly dům v roce 1850 prodal sládku Janu Brousilovi. Rodina na čas odešla z Police. Po krátkém setrvání v Maršově (1851-1859) pobýval Josef s rodinou velmi krátce v Roztokách u Josefova. Po návratu zpět do Police si v Kostelní ulici čp. 9 pronajal byt. Vilém tak ve svém rodném domě v Tomkově ulici strávil pouze rok.

Pellyové odvozovali svůj původ od italského vojáka Franze Belliho, který se za napoleonských válek roku 1807 dostal na Policko, oženil se zde a založil rodinu. Její členové pracovali nejčastěji jako mlynáři, což byl i případ Vilémova otce Josefa Bellyho, syna Franze Belliho. Příjmení Belly bylo později upraveno na Pelly, neboť ho okolí neustále pletlo.

4. Kolárovo divadlo (Jiráskova 151)

Stavba Kolárova divadla byla zahájena r. 1939. Ačkoli samotný Vilém Pelly se již budování divadla nedožil, ještě za svého života přislíbil na jeho výstavbu darovat cihly. Pozůstalí Vilémovo přání splnili a 23. dubna 1939 se uskutečnil tzv. průvod cihel – dobrovolný dovoz cihel polickými občany z Pellyho cihelny na staveniště divadla. Vilém Pelly věnoval na stavbu divadla více jak 100 tisíc cihel.

Tradice polického divadelnictví začíná již na sklonku 18. století. Místní ochotníci ale byli odkázáni na jeviště a sály místních pohostinství, kterých vystřídali hodně. Právě únava ze stálého střídání provizorních prostor k inscenacím nastudovaných her dala v roce 1919 podnět k založení Družstva pro postavení divadla v Polici nad Metují. Základ

shromáždovaného peněžního fondu tvořily výtěžky ze sbírek, pořádaných slavností, koncertů a od roku 1923 také I. Staročeské poutí. Základní kameny divadla, které pocházejí z Ostaše a z Hvězdy v Broumovských stěnách, byly slavnostně položeny 9. června 1939. Projekt na stavbu divadla vypracoval akademický architekt Čeněk Mužík z Chocně. Téměř do roka a do dne divadlo stálo – 27. června 1940 proběhla kolaudace. Výstavba skončila s celkovým nákladem 1,5 milionu korun. Na stavbu sloužil zmíněný fond, občané též symbolicky zakupovali jednotlivá křesla v hledišti. Divadlo bylo slavnostně otevřeno 29. června (dva dny po kolaudaci) a téhož dne poličtí ochotníci odehráli první divadelní představení v nových prostorách – Jiráskovu Lucernu.

5. Hrobka (Na Babí)

Vilém Pelly starší zemřel ve věku 89 let, 26. března 1939, v Mělníce. Pohřeb se konal 30. března 1939 v Polici nad Metují, za obrovské účasti polických občanů, četných spolků a korporací. Vilém byl pohřben do rodinné hrobky na místním hřbitově. Svoji manželku Františku přežil o 16 let (Františka zemřela 27. března 1923 a s Vilémem prožila v manželství 48 let). Vilém Pelly byl pohřben po jejím boku.

Hrobka rodiny Pellyových se nachází v horní části polického hřbitova.

„Zesnulý, který byl zakladatelem velkých průmyslových závodů zde, získal si nesmírných zásluh o rozkvět města. (...) Byl také dlouholetým starostou města, v kteréžto funkci blahodárně působil. V den pohřbu 30. března vystavena byla mrtvola v předsíni přádelny, kam docházelo množství lidí, aby u katafalku vzdalo poslední poctu a poklonilo se památce zesnulého. Čestnou stráž stáli u rakve zřízení závodu a hasiči. Odpoledne za zvuku továrních sirén vynesena rakev z přádelny a za doprovodu četných korporací a ohromného množství občanstva hlavně dělnictva odnesena na místní hřbitov, kde do rodinné hrobky uložena. U hrobu promluvili o zásluhách zesnulého starosta města p. Vacek, zástupci úřadů a továrních zaměstnanců. Památky tohoto zasloužilého muže nebude v Polici nikdy zapomenuto. Byl to pravý šlechtic ducha i práce.“ - napsal tehdy kronikář města.

6. Klášterní mlýn Josefa Bellyho, Vilémova otce, čp. 3 (Kostelní)

Budovu klášterního mlýna zakoupil Josef v r. 1868, roku 1870 se sem přestěhoval a provozoval zde mlynařství. Po jeho smrti r. 1876 zdědila mlýn manželka Vilemína, která ho r. 1887 prodala svému synovi Josefovi Pellymu ml. Josef ml. mlýn nově vybavil, zřídil zde prosperující pekařství a přikoupil i stodolu za školou. Roku 1902 od něj

mlýn odkoupil bratr Vilém. Ten ho pronajímal jednotlivým mlynářům a pekařům až do roku 1918, kdy ho prodal za 90 tisíc korun mlynáři Josefu Beranovi, který během první světové války zbohatl a mohl tedy přestat platit Pellymu nájem a mlýn odkoupit.

7. Dům čp. 103 – dějiště prvních Pellyho pokusů (Kostelní)

Dům čp. 103 nebyl ve vlastnictví žádného potomka rodu Pelly, dospívající Vilém zde však se svojí rodinou bydlel v letech 1864 – 1870. Poté, co se vyučil v Novém Městě nad Metují kupeckým příručím a přiučil se zde také výrobě kořalek a likérů, byl tento dům dějištěm jeho prvních pokusů o vlastní výrobu. Kořalka byla určena otcovým zaměstnancům. Oficiálně začal v oboru podnikat až r. 1870 v domě čp. 76 na náměstí, na jméno svého otce Josefa (z důvodu jeho neplnoletosti).

Dům čp. 103 má však daleko pestřejší historii, shodou okolností zde bydlel i autor nejstarší kroniky města Police Jan Lege a oblíbený lékař MUDr. Antonín Prouza, bratranec spisovatele Aloise Jiráska.

8. Vrt Julinka (Masarykovo náměstí)

Na náklady Viléma Pellyho byl roku 1905 proveden artéský vrt, který se tehdy stal důležitým zdrojem pitné vody. Vrt je hluboký 70 m. Původně ho zdobila kovová plastika ženy, stojící v kruhovém obezdění, se dvěma lampami na kandelábrech. Sochu zakoupil Vilém Pelly za 3200 korun a byla lidmi nazývána Julinka. Ke cti starosty byla studna nazvána Pramen Viléma Pellyho. Za minulého režimu muselo zmizet jméno pramene a tehdejší vedení města se zbavilo i sochy. Do dnešní doby tak zůstal jen pramen, kterému lidé říkají podle původní plastiky Julinka.

9. Výrobna Pellyho likérů čp. 268 (U Damiánky)

Čp. 268 vystavěl již zmíněný Antonín Švorčík, který zde provozoval sedlářské řemeslo. Objekt od něj zakoupil roku 1886 Vilém Pelly za 3000 zlatých. Švorčíkovi ještě Pelly věnoval větší domek čp. 205, jehož byl také majitelem, a přidal 2 korce rolí.

Vilém zaplatil Švorčíkovi velmi draze, protože budovu čp. 268 naléhavě potřeboval pro výrobu svých lihových nápojů. Zřídil zde rozsáhlou laboratoř.

Sklady lihovin měl Pelly na více místech: v Náchodě (zde byl majitelem zájezdního hostince „V Itálii“), v České Skalici, Hronově, Malých Svatoňovicích, ve Starém Sedloňově, ve Stárkově, v Broumově a na dalších sedmi místech v okolí Broumova. Ve svém domě v přízemí měl vlastní prodejnu kořalky a likérů. Vyhlášenými byly především Aderšbašský likér, Rasta fari fernet či ledová kmínka.

Pozn: Od roku 1765 jeden korec = 2877,5 metru čtverečního (zdroj: wikipedia.org)

10 . Pellyho továrna a statek v Ledhují, čp. 54 (Radimovská / ul 17. listopadu 60)

Zemědělskou usedlost čp. 54 ve Velké Ledhují koupil Vilém v roce 1891 od Barbory Drejslové. Statek celý opravil a zřídil zde octárnu. V blízkosti statku vystavěl zcela novou „vilu vzorně zdobenou“ (dnes již nestojí). Ze zahrady u vily nechal zřídít park. Tento park byl po různých peripetích, kdy byl v dosti zuboženém stavu, později obnoven a dnes je znám jako Pellyho park.

Vilém Pelly začal 3. dubna 1895 na pozemku, který ke statku patřil, se stavbou textilní továrny. Zde během budování továrny zřídil i ruční